

Антонов А.Г., Колесніков А.М.,
Комісарова Н.О.

ОСНОВИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Підручник

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ
КАФЕДРА СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

**Антонов А.Г., Колесніков А.М.,
Комісарова Н.О.**

ОСНОВИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

ПІДРУЧНИК

Допущено МВС України

*Видання друге,
перероблене та доповнене*

**КИЇВ
КНТ
2014**

УДК 616-00
ББК 53 РЗ

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Донецького юридичного інституту МВС України
(протокол № 3 від 30 жовтня 2013 року)
Допущено Міністерством внутрішніх справ України
для використання при підготовці курсантів (слухачів) вищих
навчальних закладів МВС України (лист № 6/7 52 від 8 січня 2014 року)*

Автори:

Антонов А.Г. - доцент кафедри судових експертиз Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат медичних наук, доцент.

Колесніков А.М. - зав. відділенням анестезіології та ІТ КМУ "Клінічна Руднічна лікарня", доцент кафедри анестезіології, інтенсивної терапії, медицини невідкладних станів, лабораторної діагностики та кардіохірургії Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, кандидат медичних наук, доцент.

Комісарова Н.О. -начальник кафедри судових експертиз Донецького юридичного інституту МВС України, полковник міліції, кандидат юридичних наук, доцент.

Рецензенти:

Антонюк С.М. - професор кафедри хірургії Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, доктор медичних наук, професор.

Сльський В.М. - професор кафедри патологічної фізіології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, член-кореспондент АМН України, доктор медичних наук, професор.

Стеблюк В.В. - професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, Заслужений лікар України.

Антонов А.Г., Колесніков А.М., Комісарова Н.О.

Основи домедичної допомоги: підручник для ВНЗ: Вид.друге, переробл. доповн. - К.: КНТ, 2014. - 338 с.

ISBN 978-966-373-743-0

У підручнику на сучасному науковому та педагогічному рівні викладено повний курс домедичної допомоги. Надана інформація, яка дозволить провести діагностику uszkodження безвосередньо на місці події та надати невідкладну домедичну допомогу. Видання розраховане осіб, які не мають базової медичної освіти, а саме на курсантів вищих навчальних закладів МВС України, студентів вищих навчальних закладів немедичного профілю, фахівців та службовців воєнізованих та громадських підрозділів, до обов'язків яких віднесено надання домедичної допомоги. Підручник пропонується для використання при вивченні навчальних дисциплін «Долікарська допомога», «Основи долікарської допомоги» та «Основи безпеки життєдіяльності».

Відтворення підручника «Основи домедичної допомоги» будь яким засобом (типографським, різнографічним, фотокопіювальним, ксерографічним, лазерним друком, електронним та будь яким іншим засобом) без письмової згоди авторів є порушенням авторських прав на інтелектуальну власність.

УДК 616-00
ББК 53 РЗ

© А.Г. Антонов, А.М. Колесніков,
Н.О. Комісарова, 2014
Формування та верстка КНТ, 2014

978-966-373-743-0

ЗМІСТ

	Стор.
Умовні позначення та скорочення.....	7
Вступ.....	8
Глава 1. Предмет і завдання домедичної допомоги.....	9
1.1. Предмет домедичної допомоги та основні її заходи.....	9
1.2. Транспортування постраждалого до медичного закладу.....	10
1.3. Структура екстреної медичної допомоги.....	10
Глава 2. Загальні принципи надання домедичної допомоги.....	15
2.1. Перелік принципів надання домедичної допомоги.....	15
2.2. Протоколи надання медичної допомоги.....	15
2.3. Виявлення ознак життя й ознак смерті.....	16
2.4. Правила видалення одягу з потерпілого.....	19
2.5. Загальні принципи іммобілізації.....	20
2.6. Транспортування постраждалих.....	22
2.7. Принципи транспортування при масових травмах.....	25
Глава 3. Загальні поняття про анатомію та фізіологію людини.....	26
3.1. Скелет людини.....	26
3.2. М'язова система.....	38
3.3. Нервова система.....	42
3.4. Аналізатори.....	55
3.5. Кровоносна система.....	64
3.6. Дихальна система.....	72
3.7. Органи травлення.....	78
3.8. Органи виділення.....	93
3.9. Залози внутрішньої секреції.....	97
Глава 4. Обстеження постраждалого на місці події.....	101
4.1. Загальний алгоритм огляду постраждалого на місці події.....	101
4.2. Огляд постраждалого на місці події у випадку, якщо зафіксована клінічна смерть.....	104
Глава 5. Надання домедичної допомоги при зупинці серця та припинення дихання (спільно з Кучеренко О.А.).....	104
5.1. Загальні принципи надання реанімаційної допомоги.....	104
5.2. Надання домедичної допомоги при зупинці серця.....	105
5.3. Надання домедичної допомоги при зупинці дихання.....	109
5.4. Оцінка результатів реанімації.....	111
Глава 6. Надання домедичної допомоги при переломах та вивихах.....	111
6.1. Механізм та біомеханіка травми.....	111
6.2. Класифікація ушкоджень опорно-рухального апарату.....	120
6.3. Клінічна картина ушкоджень опорно-рухального апарату.....	121
6.3.1. Загальні клінічні ознаки.....	121
6.3.2. Клінічні ознаки переломів.....	122
6.3.3. Клінічні ознаки вивихів.....	127
6.4. Черепно-мозкова травма.....	129

6.4.1. Загальна характеристика черепно-мозкової травми (ЧМТ).....	129
6.4.2. Закрита черепно-мозкова травма.....	129
6.4.2.1. Струс головного мозку (Comotio cerebri).....	130
6.4.2.2. Забій головного мозку (Contusio cerebri).....	133
6.4.2.3. Стиснення головного мозку (Compresio cerebri).....	135
6.4.3. Відкрита черепно-мозкова травма.....	136
6.4.5. Загальні принципи надання допомоги потерпілим з ушкодженнями опорно-рухального апарату.....	139
6.5.1. Загальні принципи надання допомоги при травмі.....	139
6.5.2. Загальні принципи надання допомоги при переломах.....	141
6.5.3. Загальні принципи надання допомоги при вивихах.....	143
6.5.4. Загальні принципи накладання шини.....	145
6.5.5. Особливі випадки накладання шини.....	146
6.6. Особливі випадки надання допомоги потерпілим з ушкодженнями опорно-рухального апарату.....	152
6.6.1. Перелом ключиці.....	152
6.6.2. Перелом плечової кістки.....	153
6.6.3. Переломи кісток передпліччя.....	153
6.6.4. Перелом стегнової кістки.....	153
6.6.5. Перелом підколінника.....	153
6.6.6. Перелом кісток гомілки.....	154
6.6.7. Перелом п'яtkової кістки.....	154
6.6.8. Пошкодження хребетного стовпа.....	154
6.6.9. Переломи тазу.....	155
6.6.10. Вивих нижньої щелепи.....	155
6.6.11. Вивихи хребців.....	156
6.6.12. Вивихи ключиці.....	156
6.6.13. Вивихи плеча.....	157
6.6.14. Вивихи передпліччя.....	158
6.6.15. Вивих великого пальця кисті.....	158
6.6.16. Вивихи стегна.....	159
6.7. Правила вилучення постраждалого з транспортного засобу.....	159
6.7.1. Вилучення постраждалого із салону легкового автомобіля двома рятувальниками.....	159
6.7.2. Вилучення постраждалого, не здавленого деталями, із салону автомобіля одним рятувальником.....	160
6.7.3. Вилучення постраждалого із салону автомобіля одним рятувальником при відсутності травм нижніх кінцівок.....	161
6.7.4. Вилучення постраждалого здавленого деформованими деталями автомобіля, або при заклинюванні дверей.....	161
6.7.5. Вилучення постраждалого через прорізи скла.....	162
Глава 7. Надання домедичної допомоги при пораненнях та кривотечах.....	162
7.1. Загальні відомості про поранення.....	162

7.2. Правила надання допомоги при пораненнях.....	168
7.3. Транспортування поранених.....	168
7.4. Правила накладання пов'язок.....	169
7.5. Кровотечі, класифікація та правила надання допомоги.....	172
7.6. Анемія.....	176
Глава 8. Надання домедичної допомоги при шоккових станах (спільно з Кучеренко О.А.).....	176
8.1. Шок, види шоку, профілактика шоку та правила надання допомоги.....	176
8.2. Травматичний шок та перша допомога при ньому.....	177
8.3. Кардіогенний та геморагічний шок. Перша допомога при них.....	180
8.4. Анафілактичний шок та перша допомога при ньому.....	182
8.5. Інфекційно-токсичний (септичний) шок та перша допомога при ньому.....	184
8.6. Коматозні стани.....	187
8.7. Діабетична кома та допомога при неї.....	188
Глава 9. Надання домедичної допомоги при термічних ушкодженнях.....	191
9.1. Поняття та механізм розвитку термічних ушкоджень.....	191
9.2. Перша домедична допомога при термічних ураженнях.....	193
9.3. Опіки. Домедична допомога при опіках різних ступенів.....	194
9.4. Обмороження. Домедична допомога при обмороженнях.....	198
9.5. Тепловий та сонячний удар.....	199
9.6. Опіки дихальних шляхів.....	201
Глава 10. Надання домедичної допомоги при ушкодженнях електричним струмом.....	202
10.1. Загальні відомості про електричну травму.....	202
10.2. Симптоми ураження електричним струмом.....	203
10.3. Допомога при ураженні електричним струмом.....	204
10.4. Профілактика уражень електричним струмом.....	207
Глава 11. Надання домедичної допомоги при механічній асфіксії (спільно з проф. Герасименко О.І.).....	208
11.1. Загальна характеристика асфіксії.....	208
11.2. Странгуляційна асфіксія.....	210
11.3. Утоплення.....	214
11.4. Асфіксія внаслідок перебування в обмеженому просторі.....	215
11.5. Домедична допомога при асфіксії.....	216
Глава 12. Надання домедичної допомоги при судом.....	218
12.1. Етіологія та патогенез судом.....	218
12.2. Клінічна картина судом.....	219
12.3. Епілептичний припадок.....	219
12.4. Лікування судом.....	220
Глава 13. Надання домедичної допомоги при отруєннях (спільно з проф. Герасименко О.І.).....	220
13.1. Загальні відомості про отруєння.....	220
13.2. Гостре отруєння алкоголем та його сурогатами.....	230

13.3 Хронічне отруєння алкоголем та його сурогатами (алкоголізм).....	232
13.4 Отруєння наркотиками та токсикантами	232
13.5 Загальна характеристика окремих отруйних речовин та ознаки отруєння ними.....	235
13.6 Гострі харчові отруєння та отруєння тваринними та рослинними отрутами.....	245
13.7. Домедична допомога при отруєннях.....	248
Глава 14. Особливості надання домедичної допомоги при психогенних розладах у постраждалих.....	255
14.1. Загальна характеристика психопатологічних розладів.....	255
14.2. Гострі психогенні реакції потерпілих.....	256
14.3. Особливості надання медичної допомоги постраждалим з психогенними реакціями.....	262
Глава 15. Надання домедичної допомоги при пологах.....	264
15.1. Загальна характеристика пологового акту.....	264
15.2. Домедична допомога при позалікарняних пологах.....	266
Глава 16. Синдром набутого імунodefіциту людини. Причини, клінічні ознаки, діагностика та профілактика.....	268
16.1. Загальні відомості про СНІД.....	268
16.2. Епідеміологія СНІД.....	268
16.3. Етіологія СНІД.....	269
16.4 Прихований період хвороби.....	270
16.5. Клінічна картина.....	270
16.6. Діагностика СНІД.....	273
16.7. Експрес-тести на ВІЛ.....	274
16.8. Профілактика хвороби.....	274
Додаток. Наказ МОЗ України від 17 січня 2005 року № 24 «Про 276 затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю "Медицина невідкладних станів"».....	330
Література.....	330
Лист відгуків.....	336